

Més enllà d'un taller de llenguatge oral

Rosa Maria Borrull Cubo
MESTRA ESPECIALISTA EN AUDICIÓ I
LLENGUATGE I PSICOPEDAGOGA

EL PER QUÈ DE TOT PLEGAT

QUAN parlem de la realització de tallers de llenguatge oral als centres, automàticament ens vénen a la ment nens petits d'educació infantil o de primer cicle de primària. És en aquestes edats on aquests tipus de tallers solen tenir major cabuda al currículum, doncs bona part dels aprenentatges es basen en el llenguatge oral. A més, els tallers de llenguatge oral poden ser una eina valuosa per a detectar possibles problemes d'audició i/o de llenguatge en els alumnes.

A mesura que els cursos avancen, la lectoescriptura pren protagonisme i tota la dimensió oral del llenguatge perd dedicació a les aules, quedant reduïda, en moltes ocasions, a activitats puntuals. I no tan sols això, sinó que sovint aquestes activitats orals són enteses com un moment de distensió perdent, en moltes ocasions, la seva finalitat. Fàcilment s'oblida que han de tenir uns objectius, continguts, procediments i una avaluació com a qualsevol altra activitat a l'àrea de llenguatge.

Els tallers de llenguatge oral haurien d'estar presents a tota l'educació obligatòria, doncs és aquest el llenguatge més utilitzat en la vida quotidiana. És espontani i natural i la seva pràctica no sempre és correcta i de bona qualitat. Comunicar-se oralment de forma adequada és una habilitat que s'ha d'ensenyar.

L'experiència que exposaré a continuació va néixer de les necessitats del nostre alumnat. Els alumnes d'ensenyança obligatòria del C.E.E. Son Ferriol són al·lots i al·lotes que tenen entre 12 i 16 anys i que presenten discapacitats molt diverses (retard mental, trastorns generalitzats del desenvolupament, paràlisi cerebral...). Bona part dels alumnes tenen dificultats de llenguatge i/o de parla però, alhora, és el llenguatge oral l'eina principal de comunicació i socialització per a la majoria d'ells. Per aquesta raó, vàrem decidir potenciar-lo i treballar-lo i, així, intentar desenvolupar al màxim les seves habilitats comunicatives.

Per aconseguir-ho vàrem triar el taller com a procediment de treball. Els tallers són integradors, normalitzadors i inclusius. Cap alumne queda exclòs i tots poden participar activament a partir dels seus coneixements previs. A més, el taller no havia de ser una eina d'aprenentatge només per als alumnes, sinó també per als mestres que hi participàvem.

L'ORGANITZACIÓ DEL TALLER

Els quatre tutors d'ensenyança obligatòria del centre per al curs 2004 - 2005 especialistes en Pedagogia Terapèutica (Eloísa Vallejo, Lluïsa Salas, Francesc Santamatilde i Nofre Bennasar) i jo com a mestra d'Audició i Llenguatge, vàrem programar, desenvolupar i avaluar aquest taller de llenguatge oral. Era un repte, i no coneixíem cap precedent de tallers de llenguatge

Exercicis de buf

oral dirigits a alumnes amb necessitats educatives especials d'ensenyament secundari.

Aprofitarem la reunió setmanal de coordinació que teníem dins l'horari lectiu, per a planificar les sessions del taller i elaborar el material necessari. El taller es va iniciar el mes d'octubre i va finalitzar al maig.

Es duia a terme a les quatre aules d'educació obligatòria que el centre tenia aquell curs, i durant la sessió setmanal en què jo, com a especialista en audició i llenguatge, entrava a aquestes aules a fer suport al grup.

Cada sessió tenia una durada de cinquanta-cinc minuts que es repartien en dos moments clarament diferenciats. Els primers quinze minuts els dedicàvem a realitzar activitats de respiració, buf i/o relaxació. En el cas de la respiració, l'objectiu principal era que els alumnes prenguessin consciència de la seva respiració i de la necessitat de respirar bé per a parlar millor. Pel que fa a les activitats de tensió-relaxació del cos, preteníem que els alumnes coneguessin millor el seu cos i diferenciessin els dos estats. A més, aquests exercicis tenien una altra finalitat: diferenciar el tipus de feina que havien realitzat a la sessió anterior de la que farien al taller, alhora que aconseguir centrar la seva atenció en les activitats que durien a terme a continuació.

Els quaranta minuts restants es repartien en la realització de dues activitats dirigides a treballar l'ús funcional del llenguatge: pragmàtica, expressió i creativitat en el discurs. Així, els alumnes, aprendrien diferents habilitats de comunicació oral. I dic comunicació i no només llenguatge ja que la veu (l'entonació, la projecció, la ressonància, el to, etc.) i el llenguatge corporal (el gest, les postures, el moviment del ulls...), estan intrínsecament lligats a qualsevol activitat de llenguatge oral.

LES ACTIVITATS DE COMUNICACIÓ I LLENGUATGE

Les activitats abraçaren un ampli ventall de continguts conceptuals sempre treballats des de l'acció: la resolució de conflictes, la demanda o l'exposició d'informació (una notícia, la compra/venda d'un producte, una petita conferència...), la imitació, la descripció, les ordres, la deducció (causes i conseqüències d'una situació determinada), la defensa d'una postura enfront d'una altra, els estats d'ànim i la publicitat, entre d'altres.

El role-play, l'escenificació i els jocs de llenguatge varen ser els procediments més emprats a l'hora de dur a terme aquestes activitats.

Amb els role-plays havien d'aprendre a ser empàtics i, per tant, a saber posar-se en el lloc d'un altre pensant, sentint, comportant-se i parlant tal com aquell personatge ho faria.

També vàrem treballar l'escenificació de moltes situacions de la vida quotidiana. Ens interessava reforçar la seva autonomia fora del centre i posar en pràctica situacions el més properes possible a la realitat.

Per altra banda, els jocs de llenguatge també van tenir el seu lloc al nostre taller i els emprarem en combinació amb les activitats anteriors. Aquests jocs sempre acompanyaven activitats més complexes i que, per tant, havien suposat un major esforç per als alumnes.

No sempre va ser fàcil implicar-los en la tasca. Volíem que participessin activament, però per a l'alumnat més tímid i amb menys habilitats socials i comu-

nicatives, posar-se enfront del grup i actuar suposava un esforç personal i un intent de superació molt gran. Per aquesta raó, el respecte cap als companys va ser l'actitud més treballada en el taller.

ACTIVITATS DE CREACIÓ PRÒPIA: ALGUNS EXEMPLES

Les activitats varen sorgir, per una part, de la pròpia creativitat dels mestres i, per una altra, del buidatge de diverses fonts bibliogràfiques sempre adaptant les activitats seleccionades a les característiques del nostre alumnat. A continuació vos presentaré alguns exemples d'activitats de creació pròpia:

Vàrem elaborar activitats de role-play tals com 'els estats d'ànim' i 'el doblatge d'anuncis'.

En la primera, cada alumne havia de parlar durant un minut sobre un tema determinat expressant l'estat d'ànim que li digués el mestre. Després, havia de repetir l'exercici tornant a parlar sobre el mateix tema però expressant un altre estat d'ànim. Els temes podien ser tan diversos com: 's'ha mort el ca del veí', 'la mare m'ha tirat el meu jersei vell' o 'han arribat uns veïns nous'...i havien de cercar arguments adients a cada estat d'ànim: alegria, tristesa, enuig, indiferència...

Per a la realització de l'activitat 'el doblatge d'anuncis' vàrem enregistrar en CD diferents anuncis que trobàrem a internet i els llevàrem la veu. Llavors treballàrem amb els alumnes sobre què podíem dir en cada seqüència de l'anunci, ho practicàrem diverses vegades i vàrem enregistrar en vídeo el anunci posant les seves veus enlloc de les originals.

També vàrem crear activitats d'escenificació de la vida quotidiana

i de jocs de llenguatge. 'Brega a casa' va ser una activitat en què els alumnes havien d'escenificar diferents situacions de conflicte que usualment es donen a casa. Per parelles actuaven i després tots plegats comentàvem què havia passat i les possibles solucions. 'Qualcú s'ha menjat allò que havies guardat per a tu a la gelera', 's'ha perdut el comandament de la tele', 'no ha tirat els fems qui ho havia de fer', 'un dels dos s'ha gastat uns doblers comuns', són algunes de les situacions de conflicte a casa que els alumnes escenificaren.

Un dels joc de llenguatge que vàrem realitzar va ser 'l'invent enginyós'. En una bossa es posaven imatges d'objectes quotidians. Cada alumne n'havia d'agafar dos i convertir aquells objectes (una cortina i un llum, per exemple) en un invent. Havien de dibuixar l'invent i llavors descriure'l, posant-li un nom, explicant la seva elaboració i per a què servia.

L'AVUACIÓ DEL TALLER

El nostre taller va ser avaluat pels alumnes i pels mestres participants. Per als alumnes vàrem elaborar un petit qüestionari on les respostes d'algunes de les preguntes eren imatges per, així, facilitar-los la tasca. En aquest se'ls va demanar si els havia agradat, si en tornarien a fer un altre, què pensaven que havien après, quines activitats els havia agradat més i que fessin propostes de millora. Els resultats varen ser realment bons doncs la gran majoria havia gaudit participant al taller i en tornarien a fer un altre.

Els mestres havíem d'avaluar cada sessió i prendre nota d'allò significatiu del grup o de qualsevol alumne en particular si així ho trobàvem necessari. Per altra banda, el mes de juny, vàrem dur a terme una reunió d'avaluació final del taller i valoràrem el grau de consecució dels objectius, així com els

Fent campanya electoral en l'elecció de representants d'alumnes per al Consell Escolar

continguts i els procediments emprats. Sorgiren noves idees i propostes de millora per a un proper taller. La valoració va ser positiva i decidírem que a l'any següent seguiríem treballant llenguatge a partir de tallers.

MÉS ENLLÀ DEL TALLER

Volíem que els pares i la resta de companys del centre coneguessin la feina feta per aquests alumnes i de qualche manera recompensar-los pel seu esforç. Vàrem pensar que fer un muntatge en C.D. per a visionar a la festa de fi de curs podia ser una forma divertida de fer-ho. El vídeo s'iniciava amb el 'rap dels noms': tots els alumnes es presentaven al públic fent un rodolí amb el seu nom. Després varen poder veure algunes de les activitats realitzades durant el taller i, finalment, apareixien els noms de tots els alumnes participants juntament amb una foto de grup. No sé si amb aquest vídeo aconseguírem reflectir el treball i el nivell d'implicació que havia suposat la realització del taller tant per part dels mestres com de l'alumnat.

De vegades, has de deixar passar un temps per prendre consciència de la vàlua dels projectes que has dut a terme. Potser per això va sorgir en mi la necessitat d'escriure aquest article i donar a conèixer la nostra experiència.

En el taller els alumnes varen ser els protagonistes absoluts de l'aula. Els donà l'oportunitat d'aprendre a comunicar-se millor, contribuint en la millora de les seves relacions interpersonals i en l'optimització de les pròpies capacitats.